

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Корекція пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із
затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах
війни

Виконала: здобувач освіти групи СОМ(д)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Багмут Анастасія Ігорівна
Науковий керівник: Жадленко І. О.
Рецензент: Олефір О. І.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя

2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 94 с., 11 табл., 9 рис., 52 джерела, 5 додатків.

Об'єкт дослідження: пізнавальна діяльність дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження: особливості використання засобів інноваційних технологій у корекції пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку в умовах війни.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР, продіагностувати, виявити ефективність корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах війни, розробити методичні рекомендації для вчителів-дефектологів та батьків.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, графічні, математичні та статистичні.

Вивчення проблеми корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах війни, на сьогоднішній день, дуже важна. Враховуючи складні умови, в яких сьогодні опинилися українські діти, а також зростаючий попит на ефективні корекційні методи, питання використання інноваційних технологій для розвитку пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку є надзвичайно актуальним.

КОРЕКЦІЯ, ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАТРИМКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК, ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АДАПТАЦІЯ, УМОВИ ВОЄННОГО ЧАСУ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення проблеми корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах війни обумовлена низкою важливих факторів. По-перше, діти, які мають затримку психічного розвитку, і так стикаються з серйозними труднощами у навчанні, що вимагає особливої уваги. По-друге, війна в Україні суттєво вплинула на психоемоційний стан дітей, особливо тих, хто перебуває в зоні бойових дій або був змушений покинути свої домівки. Стресові ситуації, страх, постійна небезпека ускладнюють розвиток дітей із затримкою психічного розвитку. В таких умовах звичайні методи навчання та корекції можуть виявитися недостатньо ефективними, що вимагає пошуку нових та інноваційних засобів корекції. По-третє, стрімкий розвиток суспільства в таких складних умовах надає можливість використовувати нові методи корекційної роботи. Інноваційні технології, такі як інтерактивні програми, мобільні додатки, освітні ігри, платформи для дистанційного навчання, мають великий потенціал у стимуляції пізнавальної активності дітей, сприяючи розвитку їх навичок у більш цікавій та доступній формі. Це дозволяє дітям з затримкою психічного розвитку інтегруватися у навчальний процес на рівні з однолітками, підвищуючи розвиток їх пізнавальної діяльності, мотивації та навчальну успішність.

У підсумку, враховуючи складні умови, в яких сьогодні опинилися українські діти, а також зростаючий попит на ефективні корекційні методи, питання використання інноваційних технологій для розвитку пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку є надзвичайно актуальним. Це дослідження покликане допомогти визначити, як саме ці технології можуть підтримати дітей у процесі навчання та забезпечити їхню адаптацію в умовах воєнного часу.

У сучасній науковій літературі питанням розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку займалися такі вчені: Ю. Бондаренко [7], І. Босенко [10], О. Грошовенко [17], Є. Куценко [7], О. Колодич [32], О. Мамічева [43], А. Обрізанова [45].

Низка науковців займалась питанням корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій, серед них: Н. Ашиток [1], І. Барбашова [2], О. Білер [3], Т. Бондаренко [6], О. Гаяш [15], І. Дичківська [21], І. Коваленко [30], Т. Крамаренко [36], Л. Лебедева [39], Т. Мальцева [42], А. Обухівська [46].

Отже, питання корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах війни потребує багатогранного дослідження та комплексного підходу. Аналіз літератури свідчить про значний інтерес науковців до різних аспектів розвитку дітей із ЗПР: пізнавальних процесів, соціальної адаптації та емоційно-вольової сфери.

Об'єкт дослідження: пізнавальна діяльність дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження: особливості використання засобів інноваційних технологій у корекції пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку в умовах війни.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР, продіагностувати, виявити ефективність корекції пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій в умовах війни, розробити методичні рекомендації для вчителів-дефектологів та батьків.

Виходячи з мети дослідження нами були поставлені такі завдання:

1. Провести аналіз наукової літератури щодо проблеми розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку;
2. Охарактеризувати особливості використання засобів інноваційних технологій в умовах війни з дітьми молодшого шкільного віку із ЗПР;
3. Провести діагностичне дослідження та охарактеризувати рівні розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР;
4. Провести та проаналізувати корекцію пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР засобами інноваційних технологій в умовах війни;
5. Розробити методичні рекомендації для вчителів-дефектологів та батьків щодо розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку в умовах війни.

Методи дослідження: теоретичні методи: вивчення та аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури, що стосується досліджуваної проблематики; оцінка анамнестичних відомостей для дослідження пізнавальної діяльності дітей молодшого віку із ЗПР; огляд медичної документації; бесіди та консультації з батьками та спеціалістами; емпіричні методи: охоплюють спостереження, опитування та діагностичні методики: методика «Визначення типу пам'яті» у молодших школярів, методика «Матриця Равена», методика «П'єрона-Рузера», методика «Пізнавальна активність молодшого школяра» (А. Горчинська), графічні методи: передбачають використання графіків і таблиць; математичні та статистичні методи: зосереджені на аналізі фактичних даних, зібраних під час дослідження, сприяючи кількісним і якісним оцінкам.

Методологічне підґрунтя дослідження:

- вчення про розвиток пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку (Ю. Бондаренко);
- вчення про загальну характеристику дітей із затримкою психічного розвитку (В. Кротенко);

– вчення про корекційну роботу засобами інноваційних технологій у навчанні дітей із затримкою психічного розвитку (Н. Тарасенко);

– вчення про вплив умов війни на психічний розвиток дітей (О. Яцина).

Апробація результатів дослідження відбулась на конференції:

1) IV Всеукраїнська науково-практична конференція з Міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти», 8 листопада 2024 року, м. Кам'янець-Подільський.

Дослідження проводилось на базі закладу Дніпровська початкова школа № 48 Дніпровської міської ради.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 94 сторінки, із них 65 – сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

1. Вивчили та проаналізували науково-методичну та психолого-педагогічну літературу стосовно проблеми порушення пізнавальної діяльності у дітей молодшого шкільного віку із ЗПР, яка безпосередньо впливає на їх навчальну діяльність та всебічний розвиток. Емоційна нестабільність, особливо прояви тривожності чи невпевненості, знижує здатність до концентрації та засвоєння знань. Для подолання цих труднощів важливо створювати в навчальному середовищі атмосферу підтримки, заохочувати успіхи дітей, формувати позитивну мотивацію до навчання та зменшувати емоційний тиск.

Проблеми координації між пам'яттю, мисленням та увагою у дітей молодшого шкільного віку із ЗПР є суттєвими і потребують спеціального підходу для корекції. Важливо розвивати ці процеси паралельно, використовуючи індивідуальні методики, які допоможуть підвищити рівень уваги, зміцнити пам'ять та стимулювати мислення, що покращить загальний пізнавальний розвиток дитини.

Теоретично проаналізовано аспекти корекційної роботи пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій. Визначено, що інноваційні технології мають позитивний вплив, особливо в умовах війни. Використання таких технологій дозволяє підтримати навчальний процес, сприяти розвитку пізнавальних функцій та забезпечити психологічну підтримку, що є надзвичайно важливим для дітей, які перебувають у кризових ситуаціях.

2. Метою нашої кваліфікаційної роботи було емпірично дослідити особливості пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР в умовах війни, продіагностувати, виявити рівні розвитку пізнавальної діяльності.

У дослідженні взяли участь 12 дітей молодшого шкільного віку, яких було порівно розподілено на дві групи: експериментальну та контрольну. Даний розподіл дозволяє вивчити особливості їх пізнавальної діяльності з урахуванням наявних когнітивних труднощів і специфіки розвитку, характерної для цієї категорії. Такий рівномірний розподіл вибірки забезпечує можливість проведення порівняльного аналізу особливостей пізнавальної діяльності у дітей із ЗПР. Це дозволяє виокремити специфічні характеристики пам'яті, мислення, уваги, сприймання та інших пізнавальних процесів у дітей із ЗПР. Отримані результати можуть бути основою для подальшої розробки корекційної роботи, а також методичних рекомендації для вчителів-дефектологів та батьків.

Дослідження проводилося на базі закладу Дніпровська початкова школа № 48 Дніпровської міської ради.

Для проведення емпіричного дослідження пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку в умовах війни з метою реалізації поставленої мети нами був застосований такий діагностичний інструментарій (4 методики, що затверджені та валідизовані українськими науковцями).

Математична обробка отриманих результатів проводилася за допомогою формули відсоткового співвідношення та програми Excel.

Загальний аналіз результатів дослідження пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР, проведеного за допомогою чотирьох різних методик, виявив порушення у формуванні основних когнітивних функцій, необхідних для успішного навчання та загального розвитку дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Таким чином, результати дослідження вказують на значні труднощі у формуванні основних когнітивних функцій, таких як пам'ять, мислення, увага та пізнавальна активність, у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку. Виявлені відмінності підкреслюють необхідність розробки спеціальної корекційної програми, яка б сприяла

розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР, зокрема: пам'яті, мислення, уваги та мотиваційної сфери у дітей із ЗПР. Ця програма має містити засоби інноваційних технологій і бути спрямована на стимулювання пізнавальної діяльності та формування ефективних стратегій засвоєння знань, що дозволить покращити навчальні результати та сприяти успішній соціалізації дітей із ЗПР в умовах війни.

3. У третьому розділі ми ставили за мету розробити корекційну програму та рекомендації, які будуть направлені на розвиток пізнавальної діяльності у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інноваційних технологій.

Корекційна програма проводилась тільки з експериментальною групою, її учасники брали участь у корекційній програмі, спрямованій на розвиток пізнавальної діяльності через використання інноваційних технологій та підтримку в умовах війни. Контрольна група, яка не брала участь у корекційних заняттях, слугувала для порівняння результатів і оцінки ефективності запропонованої програми.

Метою корекційної роботи був розвиток пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку за допомогою інноваційних технологій в умовах війни.

Результати повторного дослідження для визначення рівня пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засвідчили важливість системного підходу до корекційно-розвивальної роботи, особливо в умовах воєнного стану, коли діти перебувають у стані підвищеного стресу та нестабільності. Застосовані методики дозволили виявити динаміку розвитку пізнавальної діяльності і оцінити ефективність апробованої корекційної роботи з використанням інноваційних технологій в умовах війни.

У ході дослідження було зафіксовано значні позитивні зміни у рівні розвитку основних пізнавальних процесів, таких як пам'ять, мислення, увага та загальна пізнавальна активність у дітей експериментальної групи.

Зокрема, було виявлено формування та закріплення більш складних когнітивних стратегій, покращення стійкості уваги, розвиток наочно-образного мислення та підвищення зацікавленості в навчанні. Завдяки індивідуалізованому підходу до кожної дитини, а також використанню інтерактивних, ігрових та адаптованих методик, діти змогли подолати значну частину труднощів, пов'язаних із затримкою психічного розвитку.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що використання інноваційних технологій у корекційній роботі є необхідним для забезпечення якісного розвитку пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР. Це особливо важливо в умовах війни, коли діти потребують особливої уваги, емоційної підтримки та спеціальних підходів для подолання як когнітивних, так і психологічних бар'єрів. Впровадження інтерактивних і адаптивних методик сприяє не лише розвитку пізнавальних процесів, а й загальній соціалізації дітей, їхньому включенню у повноцінний навчальний процес і підготовці до подальшого життя у складному сучасному світі.